

Beleidsnotitie:	Genotsmiddelen	
Publicatiedatum:	3 augustus 2021	
Beoordelingscyclus:	Driejaarlijks, te beoordelen 3 ^e kwartaal 2024	

Inleiding

In Nederland is het (problematisch) gebruik van genotsmiddelen de laatste jaren toegenomen. Net zoals in de rest van de Nederlandse samenleving worden ook de cliënten van SGL geconfronteerd met deze middelen. Medewerkers hebben behoefte aan handvatten omtrent hoe hiermee om te gaan. Deze signalen hebben geresulteerd in dit beleidsdocument.

Met genotsmiddelen wordt bedoeld: alcohol en andere drugs. Het onderscheid tussen alcohol, soft- en harddrugs is gebaseerd op een juridisch onderscheid, dat niets zegt over de risico's van deze middelen. Al deze middelen houden, zowel bij gebruik als bij verhandelen, in meerdere of mindere mate risico's in voor de gezondheid en het welzijn van de gebruiker en zijn omgeving. Een aanpak die aandacht schenkt aan alle middelen, ongeacht hun wettelijke status, heeft meer effect dan een aanpak die enkel focust op illegale drugs. Onder de term 'genotsmiddelen' rekenen wij ook de problematiek rondom gokken en gamen.

Dit beleid dient als richtlijn voor genotsmiddelengebruik door cliënten. Wij zien het als onze taak, als zorgaanbieder én goed werkgeverschap om methodieken en handreikingen voor begeleiders en cliënten ter beschikking te stellen om uitwerking te geven aan onze visie en beleid, ten aanzien en ten gevolge van genotsmiddelen.

Definitie begrippen

Problematisch gebruik/misbruik

Genotsmiddelen worden gebruikt omdat je er een prettige gevoel van kunt krijgen. Bij problematisch gebruik of misbruik heeft het gebruik van het middel een of meerdere gevolgen:

- Het lukt niet meer te voldoen aan verplichtingen op het werk, school of thuis (functioneringsproblemen, spijbelen, verwaarlozing sociaal netwerk);
- Problemen op het financiële vlak;
- In situaties terecht komen die door gebruik gevaar kunnen opleveren (deelname verkeer, bedienen machine);
- In aanraking komen met justitie (verstoring openbare orde);
- Problemen op intermenselijk terrein (ruzie, vechtpartijen).

Problematisch middelengebruik wordt bij SGL beoordeeld als elke andere vorm van problematisch gedrag.

Afhankelijkheid/verslaving

Als je de controle kwijt bent over het gebruik van het genotsmiddel spreken we van afhankelijkheid of verslaving. De meeste genotsmiddelen kunnen tot geestelijke afhankelijkheid leiden: je voelt je dan niet meer prettig zonder. Bij sommige middelen (m.n. alcohol, heroïne, GHB en bepaalde medicijnen) treedt ook lichamelijke afhankelijkheid op: het lichaam protesteert dan heftig wanneer het gebruik stopt. De zogenaamde ontwenningssverschijnselen verdwijnen zodra het middel weer gebruikt wordt.

Overlast

Met overlast, ten gevolge van het gebruik van genotsmiddelen, bedoelen we een persoonlijke beleving waarbij een patroon van handelingen, waarin iemand zich ongewild gedwongen voelt om het eigen gedrag aan te passen.

Begeleidbaarheid

Bij begeleidbaarheid van het gebruik van genotsmiddelen gaat het om de mate van nakomen van eerder met cliënt gemaakte afspraken (vastgelegd in de individuele ondersteuningsplannen, de huisregels en de algemene voorwaarden bij de zorg- en dienstverleningsovereenkomst).

Uitgangspunten

Keuzes die cliënten maken met betrekking tot het gebruik van genotsmiddelen, worden beschouwd als eigen verantwoordelijkheid van de betrokkene. Als de cliënt echter op dusdanige wijze genotsmiddelen gebruikt dat hierdoor overlast voor de omgeving of problemen in de begeleidbaarheid ontstaan, neemt SGL haar verantwoordelijkheid, brengt de cliënt op de hoogte van haar zorgen en neemt passende maatregelen. Derhalve zijn de volgende uitgangspunten gedefinieerd voor het beleid:

- Middelengebruik binnen de woonvoorzieningen van SGL mag niet leiden tot overlast voor de omgeving of belemmerend werken ten aanzien van de begeleidbaarheid van de gebruikende cliënt;
- Gebruik of bezit van drugs in de activiteitencentra (AC's) of in andere dagbestedingsprojecten van SGL is niet toegestaan. Dit geldt ook voor het georganiseerd vervoer van en naar de AC's. Ook het gebruik of bezit van alcohol wordt in de AC's niet toegestaan.

Daarnaast wordt hier verwezen naar de beleidsnotitie 'Overige verstrekkingen', waarin is vastgelegd welk beleid er geldt met betrekking tot de verstrekking van alcohol binnen WBC's en AC's.

Toelichting middelengebruik WBC's

De eigen woonruimte wordt beschouwd als privé-domein van de cliënt. SGL houdt zich afzijdig met betrekking tot het gebruik van softdrugs en alcohol in de eigen woonruimte, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Wanneer de uitvoering van het ondersteuningsplan structureel negatief wordt beïnvloed, zal SGL aan de voortzetting van de hulpverlening de voorwaarde verbinden dat het gebruik wordt aangepakt met inschakeling van een op dat terrein gespecialiseerde instantie. Daarnaast streeft SGL naar het in eigen kring beschikbaar

zijn van voldoende kennis en kunde om verslavingsverschijnselen tijdig te onderkennen en met betrokkene te bespreken.

- Het gebruik mag geen negatieve effecten hebben op het woon- en leefklimaat voor andere cliënten en/of op het werkklimaat voor medewerkers. Medewerkers hebben een directe verantwoordelijkheid om de rechten van en het leefklimaat voor alle cliënten te beschermen en daartoe (na opdracht door de manager of teamleider), zo nodig op te treden.

De algemene ruimten in een WBC van SGL kunnen voor cliënten een sociale functie vervullen als ontmoetingsplaats op min of meer 'neutraal' terrein. Dit heeft een toegevoegde waarde naast het uitnodigen van medecliënten in de eigen woonruimte. In die sociale functie van de ontmoetingsruimte kunnen cliënten het belangrijk vinden dat men bepaalde gebeurtenissen kan opluisteren met een alcoholisch drankje. SGL wil ruimte bieden aan dergelijke wensen onder voorwaarde dat geen drugs worden gebruikt en dat het alcoholgebruik matig blijft en geen structureel karakter krijgt. Wat moet worden verstaan onder 'matig' en 'structureel' wordt overgelaten aan het gezonde verstand en inzicht van de betrokkenen. De manager heeft als vertegenwoordiger van het SGL-beleid de taak om zo nodig de grenzen aan te geven en te handhaven.

Toelichting middelengebruik AC's

Het AC kan qua maatschappelijke positie worden vergeleken met een bedrijf, kantoor, school, etc. Het AC is gericht op het bieden van zinvolle dagbesteding en arbeidsvervangende activiteiten. Het nuttigen van alcohol op de werkplek onder werktijd wordt maatschappelijk niet aanvaard. Andere organisaties, zoals verenigingen, clubs, etc. hebben een gezelligheidsfunctie en zijn er speciaal op ingericht (conform de wetgeving) om alcoholhoudende drank tegen verkoop te verstrekken. Passend binnen de visie van SGL worden cliënten gestimuleerd om binnen de maatschappij deze functie te zoeken. In een aantal specifiek omschreven bijzondere situaties (bijvoorbeeld de carnavalsviering in de AC's, een jubileum dat wordt gevierd, een feestelijke gebeurtenis die een cliënt betreft) is het wel toegestaan om alcohol te verstrekken in het kader van een gezelligheidsfunctie. Deze situaties hebben een besloten karakter en de gasten zijn er op uitnodiging. De teamleider / manager zal altijd beoordelen of het verstrekken van alcohol in deze situaties passend is binnen de visie van SGL. Wellicht ten overvloede wordt gemeld dat alcoholgebruik nimmer is toegestaan aan medewerkers die dienst hebben.

Beschikbare instrumenten en methodieken

Agressiewijzer

Als gevolg van overmatig gebruik / verslavingsproblematiek kan agressief gedrag voorkomen op de locatie. Binnen SGL wordt de Agressiewijzer gehanteerd om escalatie van agressie te voorkomen en binnen het team te reflecteren op het eigen handelen. Doel van de agressiewijzer is dat samen met het team wordt bepaald:

- Wat gewenst en acceptabel gedrag is.
- Wat onacceptabel gedrag is en welke vormen van agressie je meemaakt.
- Wat de gezamenlijke norm is.
- Hoe je gewenst en acceptabel gedrag stimuleert.
- Hoe je reageert op agressie.
- Hoe je een agressievoorval afhandelt.

De AgressieWijzer is opgebouwd uit de onderdelen groen, oranje en rood gedrag:

- **Groen gedrag:** Gewenst gedrag, hier word je blij van.
- **Oranje gedrag:** Emotioneel, maar acceptabel gedrag. Gaat vaak vooraf aan rood gedrag.
- **Rood gedrag:** Ongewenst en onacceptabel gedrag; agressie.

Signaleringsplan

Het signaleringsplan (zie bijlage 1) geeft duidelijk weer, door middel van fasenopbouw, hoe iemands gedrag zich opbouwt in fasen. Dit plan is gebruiken bij cliënten, waarbij sprake is van emotieregulatieproblematiek. Het geeft de cliënt en de medewerker inzicht in het gedrag van de cliënt. Beiden zien duidelijk wat te doen, om iemand weer in een rustigere fase te brengen. Voor cliënten met verslavingsproblematiek, is het plan ook bruikbaar, zeker wanneer iemand door het gebruik van middelen, emotioneel ontregeld raakt. Indien hulp nodig is bij het opstellen van dit plan, kan er contact worden opgenomen met de SPV-er.

Aanvraag Behandeling en Consultatie

De begeleider van de betreffende cliënt heeft een signalerende functie naar het Multidisciplinaire Overleg. In het MDO kan besloten worden om een aanvraag in te dienen bij de afdeling Behandeling en Consultatie. De begeleider dient hiervoor het betreffende aanvraagformulier in de kwaliteitssuite in te vullen in overleg met de teamleider cliëntenzorg. De teamleider cliëntenzorg dient deze aanvraag te accorderen en te versturen. De aanvraag zal in het team behandeling en expertise worden besproken. Het besluit zal z.s.m. worden teruggekoppeld aan de teamleider.

Deskundigheidsbevordering medewerkers: klinische les

Om cliënten rondom het thema genotsmiddelen optimaal te kunnen begeleiden, kan de teamleider een verzoek indienen bij de afdeling behandeling en expertise voor het geven van een klinische les op maat. Dit heeft twee doelen. Ten eerste het vergroten van kennis over: de werking, effecten en risico's van genotsmiddelen, redenen voor gebruik, het proces van motivatie voor gedragsverandering en de werkwijze/mogelijkheden van de regionale verslavingszorg. Uiteraard dienen ook hier de eigen normen en waarden op genotsmiddelen en de visie en het beleid inzake genotsmiddelen aan de orde te komen. Een tweede doel is het vergroten van vaardigheden in het signaleren en het bespreekbaar maken van (problematisch) gebruik en motiverende gespreksvoering (gericht op stoppen of minderen van gebruik). Deskundigheidsbevordering is in de ambulante zorg ook van groot belang. Begeleiders in de ambulante dienstverlening gaan vaak alleen op huisbezoek en kunnen daardoor nauwelijks een beroep doen op de deskundigheid van collega's.

Huisregels

De huisregels (bijlage 2) hebben betrekking op genotsmiddelen en dienen ter aanvulling van bestaande huisregels. In de samenleving wordt van mensen verlangd dat zij zich zullen gedragen naar wat in het maatschappelijk verkeer betamelijk is; hetzelfde geldt binnen SGL.

Binnen de ambulante dienstverlening (BZW) zijn onze huisregels niet van toepassing. Het is daarom zeer belangrijk om afspraken die met de cliënt gemaakt worden inzake het gebruik van genotsmiddelen in zijn ondersteuningsplan op te nemen.

Aannamebeleid

Het onderwerp genotsmiddelengebruik wordt standaard door de afdeling Zorgbemiddeling en Relatiebeheer tijdens de intake besproken om de aard en omvang van eventueel gebruik in kaart te brengen.

Bij vermoedens en ter bevestiging dat gebruik wel aan de orde is, kan de teamleider een verzoek indienen bij de afdeling behandeling en expertise om de SumID-Q af te nemen. Dit meetinstrument is oorspronkelijk ontwikkeld voor volwassenen met een lichte verstandelijke beperking (LVB) en wordt gebruikt om op een open en prettige manier het gesprek over gebruik van genotsmiddelen aan te gaan. De SumID-Q meet wat de cliënt aan middelen kent, wat hij er van weet, vindt van wat er in zijn omgeving wordt gebruikt, wat hij eventueel gebruikt, wat de gevolgen van gebruik zijn en de motivatie tot veranderen is. De SumID-Q wordt afgenomen door de SPV-er of een andere medewerker binnen de regio. De SumID-Q wordt binnen SGL gebruikt als indicatie-instrument, naar aanleiding van een advies van het MDO. De uitslag van de SumID-Q wordt vastgelegd in het ECD. Door vast te stellen in welke mate de potentiële cliënt genotsmiddelen gebruikt, kan SGL een beter ondersteuningsaanbod formuleren. Indien er sprake blijkt te zijn van mate van niet-begeleidbare afhankelijkheid en er is geen intensief contact met verslavingszorg, is dit een contra-indicatie voor aanname binnen SGL. We gaan er vanuit dat in dit stadium het gebruik voor ons niet beïnvloedbaar is en dat er naar een meer geëigende zorgaanbieder doorverwezen moet worden. De behandeling hiervan hoort in principe thuis in de verslavingszorg.

Wanneer sprake is van verslavingsproblematiek en/of deze problematiek staat te zeer op de voorgrond en er is nog geen intensief contact met verslavingszorg, dan geldt dit als een contra-indicatie.

Samenwerking met Verslavingszorg

- Doorverwijzing vindt plaats op advies voortkomend uit een MDO en met een verwijsbrief van de huisarts;
- Om een behandeling en benadering zo optimaal mogelijk te laten aansluiten bij de cliënt, is een nauwe samenwerking met Verslavingszorg van belang;
- Ook in de nazorg (en met name ook het voorkomen van terugval) voor cliënten die in behandeling zijn geweest in de verslavingszorg spelen onze begeleiders een belangrijke rol. Onder nazorg vallen individuele gesprekken met cliënten en consultatie. Ook binnen de nazorg is oog voor de diverse levensgebieden.

BIJLAGE 1 SIGNALERINGSPLAN

Naam cliënt :
Ingevuld door :
Datum invulling :

<u>Fase</u>	<u>Naam</u>	<u>Concreet waarneembaar gedrag</u>	<u>Houding/interventie</u>
Fase 0	Ontspannen/ alles onder controle		
Fase 1	Onrust en lichte irritatie/ minder controle		
Fase 2	Oplopende spanning/ dreigen met geweld/ Dreigend verlies van controle"		
Fase 3	<i>Agressie, destructie, extreem terugtrekken zelfverwonding/ volledig controleverlies</i>		
Fase 4	Herstel Wat zie je na afloop van een incident. Wat doet dhr om weer tot rust te komen		

BIJLAGE 2 HUISREGELS GENOTSMIDDELEN

Inleiding

Bij SGL gelden huisregels voor WBC's en AC's. De huisregels met betrekking tot genotsmiddelen zijn opgesteld om het verblijf bij SGL zo veilig mogelijk te maken voor medeciënten, voor bezoekers en voor medewerkers. In de individuele ondersteuningsplannen kan van deze huisregels worden afgeweken. De afspraken in de ondersteuningsplannen hebben voorrang op de huisregels. Iedere cliënt behoort zich aan deze regels te houden. Wanneer iemand de huisregels niet naleeft wordt hij hierop persoonlijk door de medewerker aangesproken.

Genotsmiddelen

Over genotsmiddeleengebruik worden afspraken met je gemaakt (ondersteuningsplan). Regel is dat je door het gebruik de orde in de voorziening niet verstoort en het niet in strijd is met de afspraken die tussen jou en de begeleiding zijn gemaakt.

Maatregelen

Bij overtreding van bovenstaande zullen, afhankelijk van de ernst ervan, maatregelen worden genomen. De aard ervan wordt door de teamleider bepaald.

Structurele overtreding

Bij onvoldoende medewerking bij het hanteerbaar en begeleidbaar houden van je gebruik kan besloten worden tot stopzetting van de zorg- en dienstverleningsovereenkomst met SGL.

Handelen/dealen

Wat betreft handel in drugs geldt dat dit strafbare feit, conform de Nederlandse wetgeving, niet getolereerd wordt. Binnen de voorziening mag je niet onderling genotsmiddelen handelen, ruilen, geld lenen of diensten aanbieden om genotsmiddelen te kopen. Als je betrapt wordt, kan in overleg met de teamleider, aangifte worden gedaan bij de politie. Zoals hierboven bij 'structurele overtreding' al wordt genoemd, kan handelen en dealen mogelijk leiden tot stopzetting van de zorg- en dienstverleningsovereenkomst met SGL.

Bespreekbaar houden en handhaven

Van medewerkers wordt met name verwacht dat ze genotsmiddeleengebruik en de huisregels regelmatig met cliënten bespreken, zoals tijdens de jaarlijkse evaluatie van het ondersteuningsplan en tijdens overleg met de bewonersraad. Het is verboden dat je andere cliënten aanspoort om genotsmiddelen te gebruiken, te ontvangen of te vervoeren. Je mag niet telefoneren om drugs te bestellen of afspraken te maken met personen die je drugs leveren. Je mag geen drugs aan jezelf en/of aan anderen per post laten bezorgen.

Dagbesteding

Door gebruik van genotsmiddelen reageer je langzamer dan normaal gebruikelijk. Soms ontstaan bijwerkingen als sufheid, wazig zien en onhandigheid. Dit leidt tot een verhoogd risico op ongevallen. Bij (sterke vermoedens van) onder invloed zijn, of klachten hebben van genotsmiddelen, is bedienen van gevaarlijke machines, elektrische gereedschappen en werken op een hoogte verboden.